



Prehľad udalostí na piatok 18. júla	2
Agentúrne spravodajstvo, TASR, 18. 7. 2025, 6:30	
Festivalové leto 2025: Najlepšie podujatia, ktoré si tento víkend nemôžete nechať ujsť	4
Online, aktuality.sk, 18. 7. 2025, 6:56	
Aktualizovaný prehľad udalostí na piatok 18. júla	5
Agentúrne spravodajstvo, TASR, 18. 7. 2025, 9:21	
V botanickej záhrade v Košiciach v spolupráci s VSG vystavujú umelecké diela	8
Online, tasr.sk, 18. 7. 2025, 15:10	
Košice	8
Online, bleskovky.zoznam.sk, 18. 7. 2025, 15:10	
V botanickej záhrade v Košiciach v spolupráci s VSG vystavujú umelecké diela	8
Agentúrne spravodajstvo, TASR, 18. 7. 2025, 15:10	
V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela	9
Online, teraz.sk, 18. 7. 2025, 15:19	
Botanická záhrada UPJŠ hostí jedinečnú výstavu sochárskych diel	9
Online, kosiceonline.sk, 18. 7. 2025, 17:40	
V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela	10
Online, video.sme.sk, 19. 7. 2025, 12:16	
V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela	10
Online, sme.sk, 19. 7. 2025, 16:00	
Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes	10
Online, sita.sk, 20. 7. 2025, 7:43	
Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes	13
Online, i-lifestyle.sk, 20. 7. 2025, 9:43	
Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes	16
Online, 24hod.sk, 20. 7. 2025, 9:43	
Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes	18
Online, finreport.sk, 20. 7. 2025, 10:20	
Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes - - Agentúrne správy	21
Online, bratislavaden.sk, 20. 7. 2025, 10:35	
Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes	23
Online, veci-verejne.sk, 20. 7. 2025, 10:35	
Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes	26
Online, presovsky-vecernik.sk, 20. 7. 2025, 10:35	
Druhú svetovú vojnu prežilo málo košických Židov, stopy po nich možno nájsť v meste dodnes	29
Online, kosice.korzar.sme.sk, 20. 7. 2025, 15:01	
Druhú svetovú vojnu prežilo len málo košických Židov. Ich stopy sú však v meste prítomné dodnes	32
Online, kosicednes.sk, 20. 7. 2025, 15:45	
Spravodajstvo - Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes	34
Online, virtualne.sk, 20. 7. 2025, 16:32	



Prehľad udalostí na piatok 18. júla

📅 18. 7. 2025, 6:30, Zdroj: **TASR**, Vydavateľ: Tlačová agentúra Slovenskej republiky, Sentiment: Neutrálny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Prehľad udalostí na piatok 18. júla

Vedúci vydania:

predpoludním: A. Grausová

popoludní: M. Jaroš

E - mail: domred@tasr.sk, tel.: 59 21 04 58

dispecing@tasr.sk, tel.: 0905 282 190

Technická podpora: 0905/505 721

Stretnutie Fóra kresťanských inštitúcií Juh Slovenska: Skrytý poklad alebo čierna diera?

Jelšava, kaštieľ Coburgovcov

Huncokárske slávnosti (18. - 20. júla)

Modra - Piesok, penzión Huncokár

text

Beckovské slávnosti (18. - 19. júla)

Beckov, park

text

Hudba žije (18. - 19. júla)

Nové Mesto nad Váhom, Zelená voda

text

Verím Pane (18. - 20. júla)

34. ročník hudobného festivalu

Námestovo, nábrežie Oravskej priehrady - amfiteáter

text

07.30 Pochod na podporu obyvateľov Podpoľania (18. - 19. júla)

- Odchod

Slatinka, miesto: <https://maps.app.goo.gl/STAkNJ4XJFzHeDT6>

19.00 - diskusia: Verejný záujem - v záujme verejnosti?

Hriňová, Mestské kultúrne stredisko

text, zvuk

09.00 Charitný bazár v Trnave



Trnava, sídlo Trnavskej arcidiecéznej charity, Hlavná 43

text, foto

09.00 TK Iniciatívy Stred: Ako priniesť nájomné bývanie do regiónov

Banská Bystrica, 365.labb Lazovná 5

text, zvuk

09.00 Výbor NR SR pre zdravotníctvo

Bratislava, NR SR, miestnosť č. 143, Námestie A. Dubčeka 1

09.10 Brífing hnutia Slovensko - tender na záchranky

Téma: Škandalózne „tender“ na záchranky za vyše 1,2 miliardy eur

Bratislava, NR SR, pred rokovacou miestnosťou Výboru NR SR pre zdravotníctvo č. 143, Námestie A. Dubčeka 1

Brífing poslanca za KDH a člena zdravotníckeho výboru Petra Stachuru po skončení Výboru Národnej rady SR pre zdravotníctvo

Bratislava, NR SR, pred rokovacou miestnosťou výboru č. 143, Námestie A. Dubčeka 1

Brífing podpredsedu Výboru NR SR pre zdravotníctvo Oskara Dvořáka po mimoriadnom rokovaní zdravotníckeho výboru

Bratislava, NR SR, pred rokovacou miestnosťou č. 143, Námestie A. Dubčeka 1

text, zvuk

10.00 Zhromaždenie občianskych združení Lúč pre dieťa a Zakázané matky s názvom Dieťa je dar, nie tovar! na podporu ochrany detí, ktoré strácajú hlas vo vlastnom príbehu

Bratislava, pred Ministerstvom spravodlivosti SR, Račianska 71

10.00 Remeslo v Tatrách (18. júla - 9. augusta)

Vysoké Tatry, Tatranská Lomnica, Galéria a predajňa ÚĽUV

text

10.30 TK Žilinskej univerzity v Žiline - Predné brzdy

Téma: Predstavenie prelomového výskumu a dát týkajúcich sa dobrovoľného legislatívneho zavedenia predného brzďového svetla (PBS) do slovenskej cestnej premávky

- Dosah na záchranu ľudských životov

- Pozitívny vplyv na štátny rozpočet

Žilina, ŽU, hlavná budova, Univerzitná č. 1

text, video, zvuk, foto

16.00 Čunderfest (18. - 19. júla)

1. ročník stretnutia hudobníkov, umelcov a remeselníkov

Rimavské Zalužany

17.15 Celomestská púť k sv. Andrejovi-Svoradovi patrónovi mesta

Tradičná celomestská kajúčna púť k svätému Andrejovi-Svoradovi – patrónovi mesta

- procesia veriacich



19.00 h - svätá omša, celebruje nitriansky biskup Mons. Viliam Judák. Slávnostným kazateľom bude Vladimír Kasan, prior benediktínskeho kláštora v Sempore

Nitra, Zoborský kláštor, areál Špecializovanej nemocnice sv. Svorada

text

18.00 Vernisáž Botanická záhada

Výstava potrvá do 15. septembra

Košice, Botanická záhrada **UPJŠ**, Mánesova 23

text, video, foto

18.00 Vatra zvrchovanosti

Liptovský Mikuláš, Háj Nicovô

18.30 Festival Osudy umenia

Výtvarno-filmový festival európskej kinematografie

- maľovanie sakrálného umenia a premietanie filmu Caravaggiov tieň

Krásnohorské Podhradie, Pokroková 9

text

Správy ekonomického charakteru vydá ekonomická redakcia TASR.

Informácie o očakávaných udalostiach nájdete aj v aplikácii TASR Kalendárium na adrese kalendarium.tasr.sk

lt pop

Autor: POP

Festivalové leto 2025: Najlepšie podujatia, ktoré si tento víkend nemôžete nechať ujsť

📅 18. 7. 2025, 6:56, Zdroj: aktuality.sk , Vydavateľ: Ringier Slovakia Media s.r.o., Autor: TASR, Sentiment: Neutrálny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: 588 647 GRP: 13,08 OTS: 0,13 AVE: 1697 EUR

Festivalové leto 2025: Najlepšie podujatia, ktoré si tento víkend nemôžete nechať ujsť

Podpoľania sa mobilizuje na pochode, v Námestove začína festival Verím Pane, kým Modra oživa huncokárskymi tradíciami.

Huncokárske slávnosti (18. - 20. júla)

Modra - Piesok, penzión Huncokár

Beckovské slávnosti (18. - 19. júla)

Beckov, park

Hudba žije (18. - 19. júla)

Nové Mesto nad Váhom, Zelená voda

Verím Pane (18. - 20. júla), 34. ročník hudobného festivalu

Námestovo, nábrežie Oravskej priehrady - amfiteáter

07.30 Pochod na podporu obyvateľov Podpoľania (18. - 19. júla)

09.00 Výbor NR SR pre zdravotníctvo



09.10 Brífing hnutia Slovensko - tender na záchranky

Téma: Škandalózný „tender“ na záchranky za vyše 1,2 miliardy eur

Brífing poslanca za KDĽH a člena zdravotníckeho výboru Petra Stachuru po skončení Výboru Národnej rady SR pre zdravotníctvo

Brífing podpredsedu Výboru NR SR pre zdravotníctvo Oskara Dvořáka po mimoriadnom rokovaní zdravotníckeho výboru

10.30 TK Žilinskej univerzity v Žiline - Predné brzdy

Téma: Predstavenie prelomového výskumu a dát týkajúcich sa dobrovoľného legislatívneho zavedenia predného brzďového svetla (PBS) do slovenskej cestnej premávky

16.00 Čunderfest (18. - 19. júla), 1. ročník stretnutia hudobníkov, umelcov a remeselníkov

Rimavské Zalužany

17.15 Celomestská púť k sv. Andrejovi-Svoradovi patrónovi mesta

18.00 Vernisáž Botanická záhada

Košice, Botanická záhrada **UPJŠ**, Mánesova 23

18.00 Vatra zvrchovanosti

Liptovský Mikuláš, Háj Nicovô

Autor: TASR

Aktualizovaný prehľad udalostí na piatok 18. júla

 18. 7. 2025, 9:21, Zdroj: **TASR**, Vydavateľ: **Tlačová agentúra Slovenskej republiky**, Sentiment: **Neutrálny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Aktualizovaný prehľad udalostí na piatok 18. júla

Vedúci vydania:

predpoludním: A. Grausová

popoludní: M. Jaroš

E - mail: domred@tasr.sk, tel.: 59 21 04 58

dispecing@tasr.sk, tel.: 0905 282 190

Technická podpora: 0905/505 721

Stretnutie Fóra kresťanských inštitúcií Juh Slovenska: Skrytý poklad alebo čierna diera?

Jelšava, kaštieľ Coburgovcov

Huncokárske slávnosti (18. - 20. júla)

Modra - Piesok, penzión Huncokár

text

Beckovské slávnosti (18. - 19. júla)

Beckov, park



text

Hudba žije (18. - 19. júla)

Nové Mesto nad Váhom, Zelená voda

text

Verím Pane (18. - 20. júla)

34. ročník hudobného festivalu

Námestovo, nábrežie Oravskej priehrady - amfiteáter

text

07.30 Pochod na podporu obyvateľov Podpoľania (18. - 19. júla)

- Odchod

Slatinka, miesto: <https://maps.app.goo.gl/STAkNJ4XJFzHeDT6>

19.00 - diskusia: Verejný záujem - v záujme verejnosti?

Hriňová, Mestské kultúrne stredisko

text, zvuk

09.00 Charitný bazár v Trnave

Trnava, sídlo Trnavskej arcidiecéznej charity, Hlavná 43

text, foto

09.00 TK Iniciatívy Stred: Ako priniesť nájomné bývanie do regiónov

Banská Bystrica, 365.labb Lazovná 5

text, zvuk

09.00 Výbor NR SR pre zdravotníctvo

Bratislava, NR SR, miestnosť č. 143, Námestie A. Dubčeka 1

09.10 Brífing hnutia Slovensko

Téma: Škandalózne „tender“ na záchranky za vyše 1,2 miliardy eur

Bratislava, NR SR, pred rokovacou miestnosťou Výboru NR SR pre zdravotníctvo č. 143, Námestie A. Dubčeka 1

Brífing poslanca za KDH a člena zdravotníckeho výboru Petra Stachuru po skončení Výboru Národnej rady SR pre zdravotníctvo

Bratislava, NR SR, pred rokovacou miestnosťou výboru č. 143, Námestie A. Dubčeka 1

Brífing podpredsedu Výboru NR SR pre zdravotníctvo Oskara Dvořáka po mimoriadnom rokovaní zdravotníckeho výboru

Bratislava, NR SR, pred rokovacou miestnosťou č. 143, Námestie A. Dubčeka 1

text, zvuk

10.00 Zhromaždenie občianskych združení Lúč pre dieťa a Zakázané matky s názvom Dieťa je dar, nie tovar! na podporu ochrany detí, ktoré strácajú hlas vo vlastnom príbehu

Bratislava, pred Ministerstvom spravodlivosti SR, Račianska 71

10.00 Remeslo v Tatrách (18. júla - 9. augusta)



Vysoké Tatry, Tatranská Lomnica, Galéria a predajňa ÚĽUV

text

10.30 TK hnutia Progresívne Slovensko

Téma: Petra Flach sa dopustila priestupku, ministerka musí svoju kamarátku odvolať

Bratislava, centrála PS, Štúrova č. 4, vchod z Jesenského ulice

10.30 TK Žilinskej univerzity v Žiline - Predné brzdy

Téma: Predstavenie prelomového výskumu a dát týkajúcich sa dobrovoľného legislatívneho zavedenia predného brzdového svetla (PBS) do slovenskej cestnej premávky

- Dosah na záchranu ľudských životov

- Pozitívny vplyv na štátny rozpočet

Žilina, ŽU, hlavná budova, Univerzitná č. 1

text, video, zvuk, foto

16.00 Čunderfest (18. - 19. júla)

1. ročník stretnutia hudobníkov, umelcov a remeselníkov

Rimavské Zalužany

17.15 Celomestská púť k sv. Andrejovi-Svoradovi patrónovi mesta

Tradičná celomestská kajúcna púť k svätému Andrejovi-Svoradovi – patrónovi mesta

- procesia veriacich

19.00 h - svätá omša, celebruje nitriansky biskup Mons. Viliam Judák. Slávnostným kazateľom bude Vladimír Kasan, prior benediktínskeho kláštora v Sampore

Nitra, Zoborský kláštor, areál Špecializovanej nemocnice sv. Svorada

text

18.00 Vernisáž Botanická záhada

Výstava potrvá do 15. septembra

Košice, Botanická záhrada **UPJŠ**, Mánesova 23

text, video, foto

18.00 Vatra zvrchovanosti

Liptovský Mikuláš, Háj Nicovô

18.30 Festival Osudy umenia

Výtvarno-filmový festival európskej kinematografie

- maľovanie sakrálneho umenia a premietanie filmu Caravaggiov tieň

Krásnohorské Podhradie, Pokroková 9

text

Správy ekonomického charakteru vydá ekonomická redakcia TASR.



Informácie o očakávaných udalostiach nájdete aj v aplikácii TASR Kalendárium na adrese kalendarium.tasr.sk

lt pop

Autor: LT

V botanickej záhrade v Košiciach v spolupráci s VSG vystavujú umelecké diela

18. 7. 2025, 15:10, Zdroj: tasr.sk, Vydavateľ: Tlačová agentúra Slovenskej republiky, Autor: TASR, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 2 818 GRP: 0,06 OTS: 0,00 AVE: 236 EUR

V botanickej záhrade v Košiciach v spolupráci s VSG vystavujú umelecké diela

Košice 18. júla (TASR) - Návštevníci Botanickkej záhrady **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** môžu obdivovať aj umelecké diela. Vďaka výstave v spolupráci s Východoslovenskou galériou (VSG) sa ich tu nachádza viac ako 30. Vernisáž je naplánovaná na piatok o 18.00 h. Pre TASR to uviedla kurátorka výstavy Zuzana Janečková. „Primárne ide o sochy zo zbierky VSG, ale aj maľby a iné predmety. Väčšinou sú situované v skleníkoch, ale niekoľko diel je inštalovaných aj v exteriéri,“ spresnila s tým, že do úvahy museli brať aj materiály, z ktorých sú jednotlivé diela zhotovené a klimatické podmienky v skleníkoch. Návštevníci si na výstave s názvom Botanická záhrada môžu pozrieť napríklad diela umelcov ako Vojtech Löffler, Ján Mathé, Arpád Račko či súčasných autorov ako Oto Hudec, Erik Sikora, Andrea Čepišáková a ďalších. Ide o súčasť projektu, ktorý pozostáva z troch výstav. Prvú otvorili v závere júna v priestoroch VSG na Alžbetinej ulici v Košiciach, kde sú vystavené rastliny. „Nejde len o presun objektov - ide o presun pohľadu diváctva. Chceme, aby návštevníctvo obidvoch inštitúcií objavovalo nové vzťahy medzi prírodou a umením a prestalo ich od seba striktne oddeľovať ako niečo buď umelé alebo naopak prírodné. Hybridnosť je častá ako vo sfére biológie a botaniky, tak aj v umení. Dochádza k rôznym kríženiam, vďaka ktorým vznikajú nové entity,“ dodala Janečková. Súčasťou piatkovej vernisáže v botanickej záhrade na Mánesovej ulici budú aj performancie. Vstup na vernisáž je pre verejnosť voľný. Výstava potrvá do 15. septembra. UPOZORNENIE: TASR ponúka k správe foto a videozáznam. sem ima

Autor: TASR

Košice

18. 7. 2025, 15:10, Zdroj: bleskovky.zoznam.sk, Vydavateľ: Zoznam, s.r.o., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 16 425 GRP: 0,37 OTS: 0,00 AVE: 205 EUR

Košice

Návštevníci Botanickkej záhrady **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** môžu obdivovať aj umelecké diela. Vďaka výstave v spolupráci s Východoslovenskou galériou (VSG) sa ich tu nachádza viac ako 30. Vernisáž je naplánovaná na piatok o 18.00 h. Pre TASR to uviedla kurátorka výstavy Zuzana Janečková.

V botanickej záhrade v Košiciach v spolupráci s VSG vystavujú umelecké diela

18. 7. 2025, 15:10, Zdroj: TASR, Vydavateľ: Tlačová agentúra Slovenskej republiky, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

V botanickej záhrade v Košiciach v spolupráci s VSG vystavujú umelecké diela

Košice 18. júla (TASR) - Návštevníci Botanickkej záhrady **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** môžu obdivovať aj umelecké diela. Vďaka výstave v spolupráci s Východoslovenskou galériou (VSG) sa ich tu nachádza viac ako 30. Vernisáž je naplánovaná na piatok o 18.00 h. Pre TASR to uviedla kurátorka výstavy Zuzana Janečková.

„Primárne ide o sochy zo zbierky VSG, ale aj maľby a iné predmety. Väčšinou sú situované v skleníkoch, ale niekoľko diel je inštalovaných aj v exteriéri,“ spresnila s tým, že do úvahy museli brať aj materiály, z ktorých sú jednotlivé diela zhotovené a klimatické podmienky v skleníkoch.

Návštevníci si na výstave s názvom Botanická záhrada môžu pozrieť napríklad diela umelcov ako Vojtech Löffler, Ján Mathé, Arpád Račko či súčasných autorov ako Oto Hudec, Erik Sikora, Andrea Čepišáková a ďalších.

Ide o súčasť projektu, ktorý pozostáva z troch výstav. Prvú otvorili v závere júna v priestoroch VSG na Alžbetinej ulici v Košiciach, kde sú vystavené rastliny. „Nejde len o presun objektov - ide o presun pohľadu diváctva. Chceme, aby návštevníctvo obidvoch inštitúcií objavovalo nové vzťahy medzi prírodou a umením a prestalo ich od seba striktne oddeľovať ako niečo buď umelé alebo naopak prírodné. Hybridnosť je častá ako vo sfére biológie a botaniky, tak aj v umení. Dochádza k rôznym kríženiam, vďaka ktorým vznikajú nové entity,“ dodala Janečková.



Súčasťou piatkovej vernisáže v botanickej záhrade na Mánesovej ulici budú aj performance. Vstup na vernisáž je pre verejnosť voľný. Výstava potrvá do 15. septembra.

UPOZORNENIE: TASR ponúka k správe foto a videozáznam.

sem ima

Autor: SEM

V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela

📅 18. 7. 2025, 15:19, Zdroj: teraz.sk , Vydavateľ: TERAZ MEDIA, a.s., Autor: TASR, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ
Dosah: 25 338 GRP: 0,56 OTS: 0,01 AVE: 598 EUR

V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela

Na snímke Botanická záhrada **UPJŠ** v Košiciach. Foto: TASR - František Iván

Súčasťou piatkovej vernisáže v botanickej záhrade na Mánesovej ulici budú aj performance.

18. júla 2025 15:19

Košice 18. júla (TASR) - Návštevníci Botanickej záhrady **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** môžu obdivovať aj umelecké diela. Vďaka výstave v spolupráci s Východoslovenskou galériou (VSG) sa ich tu nachádza viac ako 30. Vernisáž je naplánovaná na piatok o 18.00 h. Pre TASR to uviedla kurátorka výstavy Zuzana Janečková.

„Primárne ide o sochy zo zbierky VSG, ale aj maľby a iné predmety. Väčšinou sú situované v skleníkoch, ale niekoľko diel je inštalovaných aj v exteriéri,“ spresnila s tým, že do úvahy museli brať aj materiály, z ktorých sú jednotlivé diela zhotovené a klimatické podmienky v skleníkoch.

Návštevníci si na výstave s názvom Botanická záhrada môžu pozrieť napríklad diela umelcov ako Vojtech Löffler, Ján Mathé, Arpád Račko či súčasných autorov ako Oto Hudec, Erik Sikora, Andrea Čepišáková a ďalších.

Ide o súčasť projektu, ktorý pozostáva z troch výstav. Prvú otvorili v závere júna v priestoroch VSG na Alžbetinej ulici v Košiciach, kde sú vystavené rastliny. „Nejde len o presun objektov - ide o presun pohľadu diváctva. Chceme, aby návštevníctvo obidvoch inštitúcií objavovalo nové vzťahy medzi prírodou a umením a prestalo ich od seba striktnie oddeľovať ako niečo buď umelé alebo naopak prírodné. Hybridnosť je častá ako vo sfére biológie a botaniky, tak aj v umení. Dochádza k rôznym kríženiam, vďaka ktorým vznikajú nové entity,“ dodala Janečková.

Súčasťou piatkovej vernisáže v botanickej záhrade na Mánesovej ulici budú aj performance. Vstup na vernisáž je pre verejnosť voľný. Výstava potrvá do 15. septembra.

Autor: TASR

Botanická záhrada UPJŠ hostí jedinečnú výstavu sochárskych diel

📅 18. 7. 2025, 17:40, Zdroj: kosiceonline.sk , Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ
Dosah: 3 254 GRP: 0,07 OTS: 0,00 AVE: 251 EUR

Botanická záhrada **UPJŠ** hostí jedinečnú výstavu sochárskych diel

Košice Kultúra

Expozícia je pre návštevníkov prístupná do 15. septembra.

Botanická záhrada **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** ponúka návštevníkom okrem prírodných krás aj umelecký zážitok. V spolupráci s Východoslovenskou galériou (VSG) pripravila výstavu, v rámci ktorej je vystavených vyše 30 umeleckých diel. Slávnostné otvorenie expozície sa uskutoční dnes o 18.00 hod.

„Primárne ide o sochy zo zbierky VSG, ale aj maľby a iné predmety. Väčšinou sú situované v skleníkoch, ale niekoľko diel je inštalovaných aj v exteriéri,“ uviedla kurátorka výstavy Zuzana Janečková.

Pri vystavovaní sa vzali do úvahy aj materiály diel či klimatické podmienky v skleníkoch. Návštevníci si na podujatí s názvom Botanická záhrada môžu pozrieť diela umelcov, ako napríklad Vojtech Löffler, Ján Mathé, Arpád Račko či súčasných autorov ako Oto Hudec, Erik



Sikora, Andrea Čepišáková a ďalších.

Botanická záhrada **UPJŠ** sprístupnila jedinečnú výstavu sochárskych diel / Botanická záhrada **UPJŠ**

Ide o súčasť projektu, ktorý pozostáva z troch výstav. Prvú otvorili v závere júna v priestoroch VSG na Alžbetinej ulici v Košiciach, kde sú vystavené rastliny.

„Nejde len o presun objektov - ide o presun pohľadu diváctva. Chceme, aby návštevníctvo obidvoch inštitúcií objavovalo nové vzťahy medzi prírodou a umením a prestalo ich od seba striktné oddeľovať ako niečo buď umelé alebo naopak prírodné. Hybridnosť je častá ako vo sfére biológie a botaniky, tak aj v umení. Dochádza k rôznym kríženiam, vďaka ktorým vznikajú nové entity,“ dodala Janečková.

Súčasťou piatkovej vernisáže v botanickej záhrade na Mánesovej ulici budú aj performance. Vstup na vernisáž je pre verejnosť voľný. Výstava potrvá do 15. septembra.

Zdroj: TASR

V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela

19. 7. 2025, 12:16, Zdroj: video.sme.sk , Vydavateľ: Petit Press, a.s., Autor: TASR, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 4 648 GRP: 0,10 OTS: 0,00 AVE: 293 EUR

V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela

Výstava potrvá do 15. septembra.

Návštevníci Botanickkej záhrady **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** môžu obdivovať aj umelecké diela. Vďaka výstave v spolupráci s Východoslovenskou galériou sa ich tu nachádza viac ako 30.

Primárne ide o sochy zo zbierky Východoslovenskej galérie, ale aj maľby a iné predmety. Väčšinou sú situované v skleníkoch, ale niekoľko diel je inštalovaných aj v exteriéri.

Návštevníci si na výstave s názvom Botanická záhrada môžu pozrieť napríklad diela umelcov ako Vojtech Löffler, Ján Mathé, Arpád Račko či súčasných autorov ako Oto Hudec, Erik Sikora, Andrea Čepišáková a ďalších.

Výstava potrvá do 15. septembra.

Autor: TASR

V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela

19. 7. 2025, 16:00, Zdroj: sme.sk , Vydavateľ: Petit Press, a.s., Autor: TASR, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 544 889 GRP: 12,11 OTS: 0,12 AVE: 620 EUR

V botanickej záhrade v Košiciach vystavujú umelecké diela

Návštevníci Botanickkej záhrady **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** môžu obdivovať aj umelecké diela.

Návštevníci Botanickkej záhrady **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** môžu obdivovať aj umelecké diela.

[video //cdn.jwplayer.com/players/rHGgtye0-59OQ4sBA.html](https://cdn.jwplayer.com/players/rHGgtye0-59OQ4sBA.html)

Autor: TASR

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

20. 7. 2025, 7:43, Zdroj: sita.sk , Vydavateľ: SITA Slovenská tlačová agentúra a.s., Autor: Katarína Lörincová, SITA, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 99 671 GRP: 2,21 OTS: 0,02 AVE: 1200 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

Pred vojnou ich počet v meste presahoval desaťtisíc, väčšina skončila v Auschwitzi.

V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Felda v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie a ich pozadie

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hŕstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Komunita počas medzivojnového obdobia

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty **UPJŠ** v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Dôsledky Viedenskej arbitráže

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitol sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhnali, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Protižidovská legislatíva v Maďarsku

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnila protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznannej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Deportácie z Košíc a ich priebeh

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilashovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šíkových krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržávaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

Transporty do Osvienčimu

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemálo starších ľudí.

Plynové komory a masové vraždy

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, poviem to nepekne, „zbaviť“ týchto príchodších,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničari si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej arbitráži pripadla Maďarsku.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

„V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. V Košiciach sa usadili nacisti, nylašovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Masaker v Kamenci Podolskom

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom,“ uviedol.

Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe.

„Situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice,“ priblížil Borza.

Počet preživších a ich ďalší osud

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali. Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vysťahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vysťahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia,“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy. Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Spomienky, napätie a výzva k tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.

„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú. „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Miesta pamiatky a významné osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy. „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia.

Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitza, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce. Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Felda. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho. Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Autor: Katarína Lörincová, SITA

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

 20. 7. 2025, 9:43, Zdroj: [i-lifestyle.sk](https://lifestyle.sk) , Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 5 634 GRP: 0,13 OTS: 0,00 AVE: 317 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

20.7.2025 (SITA.sk) –

V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Felda v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie a ich pozadie

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hŕstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Komunita počas medzivojnového obdobia

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty **UPJŠ** v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Dôsledky Viedenskej arbitráže

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitol sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhnali, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Protižidovská legislatíva v Maďarsku

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnila protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelitická cirkev stratila status štátom uznanej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Deportácie z Košíc a ich priebeh

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilašovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šípových krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržávaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

Transporty do Osvienčimu

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemalo starších ľudí.

Plynové komory a masové vraždy

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, poviem to nepekne, „zbaviť“ týchto príchodzích,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničiar si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej arbitráži pripadla Maďarsku.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

„V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. V Košiciach sa usadili nacisti, nyilašovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Masaker v Kamenci Podolskom

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlnе bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom,“ uviedol.

Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe.

„Situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice,“ priblížil Borza.

Počet preživších a ich ďalší osud

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali. Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vysťahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vysťahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia,“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy. Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Spomienky, napätie a výzva k tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.

„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú. „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Miesta pamiatky a významné osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy. „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia.

Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitza, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce. Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Felda. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho. Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Slovensko

Podrubrika

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

📅 20. 7. 2025, 9:43, Zdroj: 24hod.sk , Vydavateľ: I.N.P. s.r.o., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: 1 066 GRP: 0,02 OTS: 0,00 AVE: 149 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré...

20.7.2025 (SITA.sk) -

V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Felda v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie a ich pozadie

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hrstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Komunita počas medzivojnového obdobia

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty **UPJŠ** v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Dôsledky Viedenskej arbitráže

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitli sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhnali, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Protižidovská legislatíva v Maďarsku

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnila protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznanej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Deportácie z Košíc a ich priebeh

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale

ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilašovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šíповých krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržávaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

Transporty do Osvienčimu

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemálo starších ľudí.

Plynové komory a masové vraždy

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, poviem to nepekne, „zbaviť“ týchto príchodzích,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničari si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej arbitráži pripadla Maďarsku.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

„V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. V Košiciach sa usadili nacisti, nyilašovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Masaker v Kamenci Podolskom

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom,“ uviedol.

Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe.

„Situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice,“ priblížil Borza.

Počet preživších a ich ďalší osud

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali. Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do

novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vystahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vystahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia,“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy. Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Spomienky, napätie a výzva k tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.

„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú. „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Miesta pamiatky a významné osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy. „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia.

Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitzu, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce. Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Feldu. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho. Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Autor: 24hod.sk - 24 hodín s.r.o. - WebSys s.r.o.

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

 20. 7. 2025, 10:20, Zdroj: finreport.sk , Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 2 661 GRP: 0,06 OTS: 0,00 AVE: 230 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

20.7.2025 (SITA.sk) - V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Feldu v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie a ich pozadie

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hrstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Komunita počas medzivojnového obdobia

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty **UPJŠ** v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Dôsledky Viedenskej arbitráže

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitol sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhнали, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Protižidovská legislatíva v Maďarsku

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnila protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznanej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Deportácie z Košíc a ich priebeh

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilašovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šíkových krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržívaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

Transporty do Osvienčimu

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemalo starších ľudí.

Plynové komory a masové vraždy

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, povieť to nepekne, ‚zbaviť‘ týchto príchodzích,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničiar si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej

arbitráži pripadla Maďarsku.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

„V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. V Košiciach sa usadili nacisti, nyilašovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Masaker v Kamenci Podolskom

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom,“ uviedol.

Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe.

„Situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice,“ priblížil Borza.

Počet preživších a ich ďalší osud

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali. Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vysťahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vysťahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia,“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy. Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Spomienky, napätie a výzva k tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.

„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú. „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Miesta pamiatky a významné osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy. „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia.

Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitza, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce. Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Felda. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho. Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Autor: FinReport.sk

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes - - Agentúrne správy

20. 7. 2025, 10:35, Zdroj: bratislavaden.sk, Vydavateľ: SITA Slovenská tlačová agentúra a.s., Autor: SITA, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 1 583 GRP: 0,04 OTS: 0,00 AVE: 207 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes - - Agentúrne správy

Slovensko

20.7.2025 (SITA.sk) – V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Felda v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie a ich pozadie

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hŕstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Komunita počas medzivojnového obdobia

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Dôsledky Viedenskej arbitráže

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitli sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhnali, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Protižidovská legislatíva v Maďarsku

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnila protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznanej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Deportácie z Košíc a ich priebeh

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilašovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šípových krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržívaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

Transporty do Osvienčimu

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemalo starších ľudí.

Plynové komory a masové vraždy

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, poviem to nepekne, „zbaviť“ týchto príchodších,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničari si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej arbitráži pripadla Maďarsku.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

„V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. V Košiciach sa usadili nacisti, nyilašovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Masaker v Kamenci Podolskom

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom,“ uviedol.

Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe.

„Situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice,“ priblížil Borza.

Počet preživších a ich ďalší osud

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali. Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vysťahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vysťahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia,“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy. Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Spomienky, napätie a výzva k tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.

„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú. „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Miesta pamiatky a významné osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy. „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia.

Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitza, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce. Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Felda. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho. Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Viac k témam: Deportácie židov, deportácie Židov zo Slovenska, Osvienčim, Židia

Zdroj: SITA.sk – Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes © SITA Všetky práva vyhradené.

Autor: SITA

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

 20. 7. 2025, 10:35, Zdroj: [veci-verejne.sk](https://www.veci-verejne.sk)  Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 1 191 GRP: 0,03 OTS: 0,00 AVE: 158 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

20.7.2025 (SITA.sk) – V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Felda v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie a ich pozadie

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hŕstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Komunita počas medzivojnového obdobia

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty **UPJŠ** v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Dôsledky Viedenskej arbitráže

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitol sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhnali, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Protižidovská legislatíva v Maďarsku

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnila protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznannej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Deportácie z Košíc a ich priebeh

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilashovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šíkových krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

Transporty do Osvienčimu

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemálo starších ľudí.

Plynové komory a masové vraždy

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, povieť to nepekne, zbaviť týchto príchodších,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničiar si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej arbitráži pripadla Maďarsku.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

„V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. V Košiciach sa usadili nacisti, nylašovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Masaker v Kamenci Podolskom

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom,“ uviedol.

Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe.

„Situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice,“ priblížil Borza.

Počet preživších a ich ďalší osud

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali. Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vysťahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vysťahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia,“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy. Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Spomienky, napätie a výzva k tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.



„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú. „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Miesta pamiatky a významné osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy. „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia.

Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitza, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce. Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Felda. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho. Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Viac k témam: Deportácie Židov, deportácie Židov zo Slovenska, Osvienčim, Židia

Zdroj: SITA.sk – Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes © SITA Všetky práva vyhradené.

Podporte nezávislé spravodajstvo! Podporte Veci Verejné!

Ďakujeme Vám za akúkoľvek podporu, ktorá pomôže v našej spravodajskej činnosti.

Please enter a valid amount.

Ďakujeme za Vašu podporu.

EUR 5 EUR 10 EUR 20 50 100 200

Kategórie

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

20. 7. 2025, 10:35, Zdroj: [presovsky-vecernik.sk](https://www.presovsky-vecernik.sk) , Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 1 108 GRP: 0,02 OTS: 0,00 AVE: 152 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

Prečítať článok

20.7.2025 (SITA.sk) – V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Felda v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie a ich pozadie

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hŕstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Komunita počas medzivojnového obdobia

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty **UPJŠ** v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Dôsledky Viedenskej arbitráže

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitol sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhnali, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Protižidovská legislatíva v Maďarsku

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnil protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznanej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Deportácie z Košíc a ich priebeh

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilašovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šípových krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržívaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

Transporty do Osvienčimu

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemalo starších ľudí.

Plynové komory a masové vraždy

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, povieť to nepekne, zbaviť týchto príchodých,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničiari si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej arbitráži pripadla Maďarsku.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

„V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. V Košiciach sa usadili nacisti, nyilašovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmuje Teššerová.

Masaker v Kamenci Podolskom

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom,“ uviedol.

Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe.

„Situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice,“ priblížil Borza.

Počet preživších a ich ďalší osud

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali. Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vysťahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vysťahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia,“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy. Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Spomienky, napätie a výzva k tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.

„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú. „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Miesta pamiatky a významné osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy. „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia.

Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitza, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce. Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Felda. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho. Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Viac k témam: Deportácie židov, deportácie Židov zo Slovenska, Osvienčim, Židia

Zdroj: SITA.sk – Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes © SITA Všetky práva vyhradené.

Druhú svetovú vojnu prežilo málo košických Židov, stopy po nich možno nájsť v meste dodnes

📅 20. 7. 2025, 15:01, Zdroj: kosice.korzar.sme.sk 📄, Vydavateľ: Petit Press, a.s., Autor: SITA, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 53 731 GRP: 1,19 OTS: 0,01 AVE: 738 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo málo košických Židov, stopy po nich možno nájsť v meste dodnes

Cez mesto prešlo 137 vlakov.

KOŠICE. V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje kurátorka Galérie Ľudovíta Felda v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej Viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hrstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Holokaust všetko zmenil

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty **UPJŠ** v Košiciach. Ako uviedol, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza.

Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Súvisiaci článok Súvisiaci článokUkázali iný príbeh holokaustu v Košiciach. Židov pred deportáciou ubytovali Židia Čítajte Slováci ich vyhnali a Maďari nechceli prijať

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitli sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhnali, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnila protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Súvisiaci článok Súvisiaci článokVzalo ich gestapo, ale nestihli transport. Mnohých jeho príbuzných však nacisti zavraždili Čítajte Päť transportov z Košíc

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznanej cirkvi.

„Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942.

„V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí.

Zachránené bábätko

Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilashaovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šípových krížov) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel, si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržávaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov.

Súvisiaci článok Súvisiaci článokRodinu rozdelili deportácie. Neter sa s tetou, ktorá prežila Osvienčim, stretla v USA Čítajte Cez Košice prešlo 137 vlakov

Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemálo starších ľudí.

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, poviem to nepekne, „zbaviť“ týchto príchodzích,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944.

„Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničiar si vedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej arbitráži pripadla Maďarsku.

Bezpečne nebolo ani v Maďarsku

Podľa Teššerovej zahynulo aj mnoho Židov z Maďarska.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území.

„V Košiciach sa usadili nacisti, nyilasovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Súvisiaci článok Súvisiaci článokZ rodiny prežil zverstvá nacizmu len otec. O číslach na predlaktí hovoriť nechcel Čítajte Prvá vlna deportácií

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom. Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe,“ priblížil Borza.

Dodal, že situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice.

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali.

Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová.

Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla.

Vysťahovalecké vlny

V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vysťahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vysťahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia“ dodáva.

V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti.

Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy.

Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Teššerová: Politici by mali učiť ľudí tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví.

Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.

„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú.

„Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Židovské osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcun, ide najmä o synagógy.



„Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia. Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity.

Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitzu, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce.

Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Feldu. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho.

Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Autor: SITA

Druhú svetovú vojnu prežilo len málo košických Židov. Ich stopy sú však v meste prítomné dodnes

20. 7. 2025, 15:45, Zdroj: [kosicednes.sk](https://www.kosicednes.sk), Autor: Filip Guldán, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: 7 059 GRP: 0,16 OTS: 0,00 AVE: 347 EUR

Druhú svetovú vojnu prežilo len málo košických Židov. Ich stopy sú však v meste prítomné dodnes

V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Feldu v Košiciach Jana Teššerová. Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

Zdroj: [visit kosice](https://www.visitkosice.sk)

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hrstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí. „Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová. Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty **UPJŠ** v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov. „Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938. „Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitol sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhнали, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskou príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví. Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti. „V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnilo protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik. Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznanej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ približila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici. „Keďže nacisti, maďarskí nylasovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šípových krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel, si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelná bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržívaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot. Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s

dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala . „15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili . Rovnaký osud postihol aj nemálo starších ľudí .

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ

Košičania spomínajú na MUDr. Böszörményiho. Lekár, ktorý žil pre svoju prácu a rodinu

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, povieť to nepekne, „zbaviť“ týchto prichádzajúcich,“ uviedla Teššerová. Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí . Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska , a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla. Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničiar si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska , ktoré po druhej Viedenskej arbitráži pripadlo k Maďarsku . Podľa Teššerovej zahynulo aj mnoho Židov z Maďarska. „Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska. V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann , ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. „V Košiciach sa usadili nacisti, nylasovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941 . Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu . „Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom. Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe,“ priblížil Borza. Dodal, že situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie , ktoré zasiahli aj Košice .

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov , keďže deportačné zoznamy sa nezachovali . Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo , medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr. „Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná . „Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela . „To bola prvá vysťahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vysťahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy . Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel .

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví. „Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová. Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú . „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou . Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy . „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval. Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia . Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitzu , ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce . Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar . Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Feldu . Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho . Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského , zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach .

(SITA,kl)

Filip Guldan

20.07.2025 15:45

Autor: Filip Guldan

Spravodajstvo - Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

20. 7. 2025, 16:32, Zdroj: hnusta.virtualne.sk, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ
Dosah: 2 744 GRP: 0,06 OTS: 0,00 AVE: 233 EUR

Spravodajstvo - Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes

22.7.2025 (SITA.sk) -

V Košiciach žilo pred druhou svetovou vojnou približne 60-tisíc obyvateľov, z nich bolo približne 12 500 Židov. Väčšina žila v južnej časti mesta, kde vyrástli i viaceré synagógy, približuje pre agentúru SITA kurátorka Galérie Ľudovíta Felda v Košiciach Jana Teššerová.

Deportácie a ich pozadie

Deportácie Židov z Košíc sa začali až v roku 1944, keďže mesto od prvej viedenskej arbitráže v roku 1938 patrilo pod Maďarsko. Deportovaných bolo 15 807 Židov, a to nielen zo samotného mesta, ale aj z blízkeho okolia.

„Môžem povedať, že skoro všetci Židia z Košíc boli deportovaní do Auschwitzu. Žiaľ, prežila len hŕstka,“ vraví Teššerová. Dodala, že v Košiciach žilo mnoho židovských rodín, ktoré mali početné potomstvo. Zdôvodnila to tým, že v meste žili najmä ortodoxní Židia, ktorí zvyknú mávať viac detí.

„Pred vojnou bol podľa rozprávania život v Košiciach veľmi príjemný. Jednotlivé náboženstvá a konfesie spolu dobre vychádzali. Mali spoločné stretnutia, divadlo, mnoho vecí robili spoločne a dobre si rozumeli,“ vraví Teššerová.

Komunita počas medzivojnového obdobia

Jej slová potvrdzuje i historik Peter Borza z Katedry histórie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach. Ako uviedol pre agentúru SITA, na začiatku 30. rokov 20. storočia žilo v meste vyše 11-tisíc Židov.

„Komunita sa v podmienkach demokratického Československa slobodne rozvíjala a prosperovala. K dvom synagógam z 19. storočia pribudli v medzivojnovom období ďalšie tri, čo svedčí o náboženskom, ale aj spoločenskom rozvoji,“ vraví Borza. Teššerová doplnila, že v meste bolo i mnoho spolkov, či už ženských, športových a podobne. „Zrazu prišiel holokaust a celá situácia sa zmenila,“ pokračuje.

Dôsledky Viedenskej arbitráže

Borza vysvetľuje, že situáciu Židov na území odstúpenom Maďarskému kráľovstvu, ale aj na Slovensku a Karpatskej Ukrajine výrazne zhoršili jesenná kríza v strednej Európe aj Viedenská arbitráž z 2. novembra 1938.

„Zo Slovenska došlo k násilnému odsunu približne 7 500 Židov, ktorí pochádzali z odstúpeného územia. Ocitli sa v zložitej situácii, keďže Slováci ich vyhnali, ale Maďari ich nechceli prijať. Platilo to aj obrátene, a z územia Maďarska boli odsunutí Židia s domovskom príslušnosťou na území okypťeného Československa,“ vraví.

Protižidovská legislatíva v Maďarsku

Mesto Košice sa po Viedenskej arbitráži stalo súčasťou Maďarského kráľovstva, a aj tu platilo protižidovské zákonodarstvo, ktoré sa týkalo ich občianskych práv a hospodárskej činnosti.

„V krajine bol od roku 1938 v platnosti zákon, ktorý obmedzoval počet Židov v oblasti obchodu, podnikania a slobodných povolání na 20 percent. V máji 1939 bol prijatý zákon, ktorým sa sprísnilo protižidovské predpisy. Zákon rozšíril okruh osôb, ktoré spadali do kategórie Žid. Židia boli úplne vylúčení zo štátnej správy. Ich zastúpenie v obchode a podnikaní sa ešte viac obmedzilo, a to len na 12 percent a v slobodných povolaniach dokonca len na 6 percent,“ vysvetľuje historik.

Prvá vlna maďarskej verzie arizácie vrcholila v roku 1941. Neskôr pribudol v Maďarsku i „rasový princíp“ pri definícii Židov, zákaz zmiešaných manželstiev a v roku 1942 izraelská cirkev stratila status štátom uznanej cirkvi. „Maďarsko sa svojím postupom výrazne nelíšilo od ostatných spojencov nacistického Nemecka,“ konštatuje Borza.

Deportácie z Košíc a ich priebeh

Z Košíc odišli prvé transporty až v druhej časti vojny, hoci prvý transport zo Slovenska odišiel z Popradu v roku 1942. „V Košiciach bol prvý transport 15. mája v roku 1944. Celkovo ich bolo päť, posledný 2. júna,“ priblížila Teššerová s tým, že v jednom transporte bolo odvezených približne 2 500 ľudí. Židovské obyvateľstvo zhromažďovali najmä v tehelni, na súčasnej Moldavskej ulici, poniektorí sa ale ukrývali aj v synagóge na Puškinovej ulici.

„Keďže nacisti, maďarskí nyilašovci (hovorové označenie príslušníkov maďarskej antisemitskej fašistickej Strany šíkových krížov – pozn. SITA) mali deportačné zoznamy, tak každého, kto tam prišiel si odčiarli v deportačnom zozname a ocitol sa v zbernom tábore. Tehelňa bola ohradená, nedalo sa odtiaľ odísť,“ vysvetľuje Teššerová podotýkajúc, že niektorým zadržávaným Židom priniesli známi či susedia jedlo, ktoré im podali cez plot.

Známy je aj prípad rodiny Fridrichových s dvoma deťmi, pričom jedno z nich bolo ešte bábätko. Ich gazdinej, ktorá im pomáhala aj so starostlivosťou o deti, sa podarilo prísť za nimi do tehelne pod zámienkou, že im niečo priniesla, a zároveň sa jej podarilo odniesť odtiaľ toto bábätko, ktoré následne vychovala.

Transporty do Osvienčimu

„15. mája prišiel prvý dobytčák, kde natlačili do jedného vozňa 70 ľudí, hoci kapacita bola 30. Do jedného rohu dali 15-litrové vedro s vodou a jedno vedro na výkaly. A takto išli tri a pol dňa z Košíc do Osvienčimu,“ opisuje Teššerová hrôzy transportov. Dodala, že v transportoch bolo mnoho detí, pričom mnohé z nich neprežili. Rovnaký osud postihol aj nemálo starších ľudí.

Plynové komory a masové vraždy

„Keď prišli do Osvienčimu, išli na plošinu a odtiaľ rovno do plynových komôr. Osvienčim nebol pripravený na malinké detičky. Nemali mlieko, plienky, takže sa museli, poviem to nepekne, „zbaviť“ týchto príchodzích,“ uviedla Teššerová.

Podotkla, že v Osvienčime denne spaľovali 10-tisíc až 12-tisíc ľudí. Pracovať museli rýchlo, pretože po košickom i ďalších transportoch začali prichádzať transporty z Maďarska, a to v roku 1944. „Cez Košice prešlo 137 vlakov. Podľa záznamov v nich bolo 401-tisíc Židov, ktorí v Osvienčime zahynuli v plynových komorách,“ uviedla.

Doplnila, že sú známe presné údaje, keďže dvaja železničari si viedli štatistiku, vďaka čomu sa vie, koľko vlakov prišlo aj odišlo, a koľko ľudí bolo deportovaných do Auschwitzu. Išlo nielen o Židov z Maďarska, ale aj z časti súčasného Rumunska, ktorá po druhej Viedenskej arbitráži pripadla Maďarsku.

„Toto bola likvidácia celého židovstva v Košiciach, ale aj na Slovensku už v roku 1942. V Košiciach a v Maďarsku v roku 1944,“ uviedla, vysvetľujúc, že dovtedy bol v Maďarsku pokoj, utiekli tam i niektorí Židia zo Slovenska.

„V marci roku 1944 ale prišiel do Maďarska Adolf Eichmann, ktorý vydal pokyn na spustenie deportácií a likvidáciu Židov z týchto území. V Košiciach sa usadili nacisti, nyilašovci, ktorí boli veľmi krutí k židovskému národu,“ ozrejmjuje Teššerová.

Masaker v Kamenci Podolskom

Borza vysvetlil, že prvú vlnu deportácií umožnilo nariadenie ministerstva vnútra z 12. júna 1941. Týkalo sa Židov pochádzajúcich z územia bývalého Poľska alebo Sovietskeho zväzu.

„Išlo o cudzincov, ktorí mali byť vyhostení, ale zatiaľ k tomu nedošlo, alebo im bola zamietnutá žiadosť o povolenie na pobyt. V prvej vlne bolo z Maďarska deportovaných 18 500 osôb. Viac ako 14-tisíc z nich bolo 27. a 28. augusta 1941 zavraždených jednotkami SS v Kamenci Podolskom,“ uviedol.

Po tom, ako vyšlo najavo, že deportovaní Židia boli zavraždení, pristúpil regent Miklós Horthy k ukončeniu deportácií a Maďarsko sa stalo pre Židov jednou z bezpečných krajín v Európe.

„Situácia sa zmenila až po okupácii Maďarska nemeckou armádou v marci 1944 a na jar začali nové deportácie, ktoré zasiahli aj Košice,“ priblížil Borza.

Počet preživších a ich ďalší osud

Podľa Teššerovej dosiaľ nie je známe, koľko košických Židov prežilo hrôzy deportácií a koncentračných táborov, keďže deportačné zoznamy sa nezachovali. Predpokladá sa, že ich bolo približne tristo, medzi nimi len veľmi málo žien a detí, keďže tie smerovali do plynových komôr.

„Pred druhou svetovou vojnou bolo na Slovensku viac ako 2 500 židovských obcí. A teraz? Bratislava a Košice. Nechcem byť neúctivá, ale mám pocit, že o desať rokov bude na Slovensku žiť veľmi málo Židov, alebo žiadni,“ nazdáva sa Teššerová. Dodala, že ich generácia pomaly odchádza a mladšia generácia je málo početná.

„Nesmieme zabúdať, že po vojne mnohí Židia, ktorí sa vrátili z koncentrákov, alebo sa počas vojny ukrývali, a vrátili sa do obcí a miest, sa tam báli prebývať. Hoci sa vojna skončila, myslenie ľudí sa nezmenilo,“ podotkla. V roku 1949 tiež mnoho preživších Židov odišlo do novovytvoreného Izraela.

„To bola prvá vystahovalecká vlna, my tomu hovoríme alia. Druhá vystahovalecká vlna bola v roku 1964 a najväčšia bola v roku 1968, keď odišla celá moja generácia,“ dodáva. V tom čase boli podľa jej slov po strednej škole, prípadne vysokoškolskí študenti. Celá generácia podľa nej odišla počas niekoľkých dní po tom, ako v roku 1968 vstúpili na územie vtedajšieho Československa vojská Varšavskej zmluvy. Jana Teššerová zostala na Slovensku, najmä kvôli rodičom, ktorí mali zdravotné ťažkosti. Jej brat ale odišiel.

Spomienky, napätie a výzva k tolerancii

Teššerová vraví, že sú vždy akoby v napätí. „Cítim trochu, že sa tu dejú veci,“ vraví. Spomenula napríklad prípad náhrobných kameňov počmáraných hákovými krížmi na jednom z cintorínov na Slovensku. „Aj niektoré vyjadrenia, ktoré nie sú ústretové,“ vraví.

„Ľudia, ktorí sú v politike, by mali chrániť ľudí, mali by ich učiť tolerancii. Ak pôjdeme proti Židom, pôjdeme potom proti Rómom, proti iným a takto to pôjde. Zo skúseností, mojich aj mojich rodičov, hovorím, že to k ničomu dobrému to nepovedie. Nedobre to skončí, keď sa takto budeme pýtať na človeka inej viery,“ vraví Teššerová.

Zdôraznila, že počas jej 50-ročnej učiteľskej kariéry sa nikdy nezaujímal o náboženstvo svojich študentov, ale o to, ako sa budú učiť a správať, akí ľudskí, priateľskí či citliví budú. „Náboženstvo je každého osobná vec,“ prízvukovala, dodala, že ľudia rôznych vierovyznaní môžu spolu pekne žiť.

Miesta pamiatky a významné osobnosti

V Košiciach možno dodnes nájsť mnohé miesta spojené so židovskou komunitou. Ako priblížil známy košický sprievodca Milan Kolcún, ide najmä o synagógy. „Na Puškinovej ulici, na Zvonárskej ulici, kde je aj modlitebňa a celý židovský areál. Je tu aj pamätník holokaustu na Idanskej ulici,“ vymenoval.

Prvá synagóga, ktorá bola v roku 1867 postavená na Moyzesovej ulici vedľa súčasného Domu umenia, už neexistuje, zbúraná bola v 50. rokoch 20. storočia.

Do dejín mesta sa zapísali aj mnohé osobnosti zo židovskej komunity. Medzi nimi možno spomenúť Hermana Horowitza, ktorý mal obchod s vínom a výrazne sa zaslúžil o založenie Košickej židovskej obce. Ako vyplýva z údajov na stránkach Židovskej náboženskej obce v Košiciach, obchod po ňom prevzal jeho syn Felix, kým ďalší z jeho synov Leopold sa preslávil ako maliar.

Spomedzi umelcov zo židovskej komunity nemožno nespomenúť kresliara a grafika Ľudovíta Felda. Prežil holokaust i koncentračný tábor Osvienčim, kde bol nútený pracovať ako osobný maliar doktora Josefa Mengeleho. Spomedzi košických rodákov je známe aj meno Vojtecha Brauna – Bukovského, zakladateľa Medzinárodného maratónu v Košiciach.

Viac k témam: Deportácie židov, deportácie Židov zo Slovenska, Osvienčim, Židia

Zdroj: SITA.sk - Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes © SITA Všetky práva vyhradené.

Druhú svetovú vojnu prežilo veľmi málo košických Židov, stopy po nich ale možno nájsť v meste dodnes